

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Ottende Afdeling)

26. juni 2019*

»Præjudiciel forelæggelse – urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – direktiv 93/13/EØF – tvangsfuldbyrdelse af en fordring sikret ved pant i fast ejendom – umiddelbart eksigibelt notarielt dokument – retslig kontrol af urimelige kontraktvilkår – udsættelse af tvangsfuldbyrdelse – manglende kompetence for den ret, ved hvilken der er indgivet en anmodning om tvangsfuldbyrdelse – forbrugerbeskyttelse – effektivitetsprincippet – overensstemmende fortolkning«

I sag C-407/18,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Višje sodišče v Mariboru (appeldomstolen i Maribor, Slovenien) ved afgørelse af 6. juni 2018, indgået til Domstolen den 21. juni 2018, i sagen

Aleš Kuhar,

Jožef Kuhar

mod

Addiko Bank d.d.,

har

DOMSTOLEN (Ottende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, F. Biltgen, og dommerne C.G. Fernlund og L.S. Rossi (refererende dommer),

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- den slovenske regering ved B. Jovin Hrastnik, som befuldmægtiget
- Europa-Kommissionen ved M. Kocjan og N. Ruiz García, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

* Processprog: slovensk.

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en sag mellem, på den ene side, Aleš og Jožef Kuhar og, på den anden side, den slovenske bank Addiko Bank d.d. vedrørende tvangsfuldbyrdelse af en fordring i henhold til en låneaftale med sikkerhed i fast ejendom, som er indgået ved et umiddelbart eksigibelt notarielt dokument.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Artikel 3 i direktiv 93/13 bestemmer:

»1. Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.

2. Et kontraktvilkår anses altid for ikke at have været genstand for individuel forhandling, når det er udarbejdet på forhånd, og forbrugeren derved ikke har haft nogen indflydelse på indholdet, navnlig i forbindelse med en standardkontrakt.

[...]
- 4 Direktivets artikel 4 fastsætter følgende:

»1. Det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, jf. dog artikel 7.

2. Vurderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, omfatter hverken definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forståeligt.«
- 5 Direktivets artikel 5 er affattet således:

»I de aftaler, hvor alle eller nogle af de vilkår, der tilbydes forbrugeren, er i skriftlig form, skal disse vilkår altid være udarbejdet på en klar og forståelig måde. Hvis der opstår tvivl om et kontraktvilkårs betydning, gælder den fortolkning, som er mest gunstig for forbrugeren. [...]
- 6 Samme direktivs artikel 6, stk. 1, bestemmer:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

7 Artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

Slovensk ret

Forbrugerbeskyttelsesloven

8 Artikel 23 i Zakon o varstvu potrošnikov (forbrugerbeskyttelsesloven, Uradni list RS, no° 98/04) fastsætter følgende:

»Erhvervsdrivende må ikke indføre kontraktvilkår, der er i forhold til forbrugerne er urimelige.

De kontraktvilkår, der er nævnt i det foregående stykke, er ugyldige.«

9 Denne lovs artikel 24, stk. 1, bestemmer:

»Kontraktvilkår anses for urimelige, hvis de til skade for forbrugeren bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge kontrakten, hvis kontraktens opfyldelse vil være urimeligt til skade for forbrugeren, eller hvis det bevirker, at opfyldelsen af kontrakten væsentligt adskiller sig fra, hvad forbrugeren med rimelighed kan forvente, eller hvis det er i strid med princippet om god tro og redelig handlemåde.«

Lov om fuldbyrdelse og foreløbige retsmidler

10 Artikel 9 i Zakon o izvršbi in zavarovanju (lov om fuldbyrdelse og foreløbige retsmidler, Uradni list RS, n° 3/07) bestemmer følgende:

»En afgørelse, som er afsagt i første instans, kan appelleres, medmindre andet er fastsat ved lov.

En debtors appel til prøvelse af en tvangsfuldbyrdseskendelse, der tiltræder en anmodning om tvangsfuldbyrdelse, er en klage.

[...]

En afgørelse vedrørende klagen kan appelleres.

[...]«

11 Denne lovs artikel 15 fastsætter:

»Bestemmelserne i Zakon o pravdnem postopku [(retsplejeloven, Uradni list RS, n° 73/07)] finder analog anvendelse på tvangsfuldbyrdsesprocedurer og foreløbige retsmidler, medmindre andet er fastsat ved denne eller en anden lov.«

12 Artikel 17, stk. 1 og 2, i den nævnte lov bestemmer:

»Retten anordner fuldbyrdelse på grundlag af et eksigibelt dokument.

Følgende anses for eksigible dokumenter:

1. eksigible retsafgørelser og forlig
2. eksigible notarielle dokumenter [...]«

13 Samme lovs artikel 55, stk. 1, er affattet således:

»Det er muligt at klage over en kendelse om tvangsfuldbyrdelse af grunde, der vil være til hinder for fuldbyrdelsen, bl.a.:

[...]

- 2) såfremt det dokument, på baggrund af hvilken der er givet tilladelse til tvangsfuldbyrdelse, ikke er et eksigibelt eller officielt bekræftet dokument

[...]«

14 Artikel 71 i lov om fuldbyrdelse og foreløbige retsmidler har følgende ordlyd:

»Retten kan på debtors anmodning helt eller delvis udsætte tvangsfuldbyrdelsen, når debitor på troværdig vis godtgør, at en umiddelbar fuldbyrdelse vil påføre ham et uopretteligt tab eller et tab, som det vil være vanskeligt at oprette, eller at det pågældende tab vil være større end det tab, som kreditor ville lide som følge af udsættelsen, i følgende situationer:

[...]

- 5) Hvis der er anlagt en sag med påstand om, at den retshandel, der er omhandlet i det umiddelbart eksigible notarielle dokument, på baggrund af hvilket fuldbyrdelsen blev tilladt, er ugyldig

[...]

Med forbehold af det foregående stykke kan retten på debtorens anmodning ligeledes udsætte tvangsfuldbyrdelsen i andre tilfælde af særlige legitime grunde, dog kun én gang og i højst i tre måneder.

På forslag af kreditoren kan retten gøre udsættelse af fuldbyrdelsen betinget af, at debitor stiller sikkerhed, medmindre dette vil være til skade for den pågældendes eget eller dennes families underhold. Såfremt debitor ikke stiller sikkerhed inden for den af retten fastsatte frist, som ikke kan overstige 15 dage, anses anmodningen om udsættelse for at være trukket tilbage.«

Retsplejeloven

15 Retsplejelovens artikel 3, stk. 3, nr. 1), bestemmer:

»Retsinstansen anerkender ikke nogen dispositioner mellem parterne:

1. som er i strid med grundlæggende retsprincipper.«

Notarloven

- 16 Artikel 4 i Zakon o notariatu (notarloven, Uradni list RS, n° 2/07) bestemmer:

»Et notarielt dokument, som indeholder en forpligtelse til at yde, afstå fra eller gøre noget eller til at tolerere noget, som kan være genstand for en forhandling, udgør et eksigibelt dokument, såfremt debitor i samme dokument eller i et særligt notarielt dokument udtrykkeligt accepterer umiddelbar fuldbyrdelse, og såfremt fordringen er forfalden til betaling.«

- 17 Lovens artikel 42 bestemmer:

»Inden notaren udfærdiger et dokument, skal denne på forståelig vis beskrive indholdet samt de juridiske konsekvenser af påtænkte retshandlinger eller viljeserklæringer og gøre parterne opmærksomme på de kendte og almindelige risici, som er forbundet med sådanne retshandlinger eller viljeserklæringer. Notaren skal ligeledes gøre parterne opmærksomme på eventuelle øvrige omstændigheder vedrørende det påtænkte juridiske dokument, såfremt den pågældende er bekendt med sådanne [...] Notaren skal ligeledes fraråde parterne at anvende uklare, uforståelige eller tvetydige udtryk og udtrykkeligt gøre dem opmærksomme på eventuelle juridiske konsekvenser af anvendelsen af sådanne udtryk. Såfremt parterne beholder udtrykkene, skal notaren indskrive dem i det notarielle dokument, idet notaren dog ligeledes skal nævne, at parterne er blevet advaret mod anvendelsen heraf.«

Lov om retshjælp

- 18 Artikel 8, fjerde led, i Zakon o brezplačni pravni pomoči (lov om retshjælp) bestemmer:

»– Der ydes ikke gratis retshjælp i henhold til denne lov, når ansøger er debitor i en tvangsfuldbyrdelsessag, der er iværksat på grundlag af et i henhold til lov om fuldbyrdelse og foreløbige retsmidler eksigibelt dokument, medmindre debitor på troværdig vis godtgør, at der er grunde til at klage over fuldbyrdelsen, som i henhold til lov om fuldbyrdelse og foreløbige retsmidler er til hinder for fuldbyrdelsen.«

Twisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- 19 Addiko Bank og Aleš og Jožef Kuhar indgik med et umiddelbart eksigibelt notarielt dokument en låneaftale med sikkerhed i fast ejendom med henblik på finansiering af et boligkøb (herefter »det omhandlede notarielle dokument«). Lånet blev optaget i schweiziske franc (CHF), men Aleš og Jožef Kuhar skulle betale de månedlige rater i euro i overensstemmelse med Den Europæiske Centralbanks (ECB) referencesats på betalingsdagen. Lånets hovedstol er knyttet til den halvårslige referenceværdi CHF Libor.
- 20 Eftersom Aleš og Jožef Kuhar misligholdt betalingsaftalen, anlagde Addiko Bank på grundlag af det omhandlede notarielle dokument et søgsmål ved Okrajno sodišče v Gornji Radgoni (retten i første instans i Gornja Radgona, Slovenien) med påstand om tvangsfuldbyrdelse af dokumentet.
- 21 Den nævnte retsinstans gav medhold i, at der kunne foretages tvangsfuldbyrdelse for et samlet beløb på 128 765,66 EUR.

- 22 Inden for rammerne af den indsigelse, som Aleš og Jožef Kuhar uden advokatbistand rejste ved den nævnte retsinstans til prøvelse af fuldbyrdelsesordren, gjorde de gældende, at Addiko Bank ikke på behørig vis havde informeret dem om valutarisikoen, hvorfor de havde indgået en aftale, der indeholdt visse urimelige vilkår, og ifølge hvilken de fremover var forpligtede til at tilbagebetale et beløb, som var væsentligt højere end det lån, de havde optaget.
- 23 Okrajno sodišče v Gornji Radgoni (retten i første instans i Gornja Radgona) forkastede indsigelsen med den begrundelse, at Aleš og Jožef Kuhar skulle opfylde den forpligtelse, der fremgik af det omhandlede notarielle dokument, og at det var uden betydning, om Addiko Bank på behørig vis havde underrettet dem om valutakursrisikoen.
- 24 Aleš og Jožef Kuhar har herefter – igen uden advokatbistand – iværksat appel ved den forelæggende ret, Višje sodišče v Mariboru (appeldomstolen i Maribor, Slovenien), med påstand om ophævelse af tvangsfuldbyrdelseskendelsen.
- 25 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at den forelæggende ret allerede ved mellemdom har fastslået, at vilkåret i det omhandlede notarielle dokument, hvorefter lånet optages i fremmed valuta, men skal indfries i euro, er urimeligt, eftersom det ikke foreskriver nogen passende begrænsning af valutakursrisikoen. Selv om dette vilkår vedrører aftalens hovedgenstand, var det hverken klart eller forståeligt for Aleš og Jožef Kuhar. Mere overordnet er den forelæggende ret af den opfattelse, at der, selv om en manglende valutarisikobegrænsning kan påvirke såvel forbrugeren som banken, ikke desto mindre er en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser, henset til, at banken i sin egenskab af en betydelig finansiel institution, som i denne forbindelse kan støtte sig på ekspertviden, vigtige oplysninger og erfaring på området, har bedre forudsætninger for at inddæmme en sådan risiko. Endvidere er den forelæggende ret af den opfattelse, at en fornuftig forbruger i forbindelse med optagelse af et lån til køb af fast ejendom ikke ville have accepteret en ubegrænset valutarisiko, der potentielt kunne få væsentlige skadelige og langsigtede økonomiske konsekvenser for den pågældende. Såfremt forbrugeren derimod kunne forhandle med banken på lige vilkår, og denne på behørig vis oplyste forbrugeren, ville denne kun have indgået en aftale, hvis låneaftalen indeholdt en rimelig begrænsning af risikoen.
- 26 Den forelæggende ret er i tvivl om, hvorvidt det tilkommer den ret, for hvilken der er blevet fremsat en anmodning om tvangsfuldbyrdelse af en låneaftale med sikkerhed i fast ejendom – når denne fastslår, at aftalen indeholder et urimeligt kontraktvilkår – i givet fald af egen drift at forbyde, at vilkåret anvendes fra dette stadie af proceduren, eller om en sådan afgørelse tilkommer den ret, der påkender sagens realitet, og ved hvilken forbrugeren eventuelt har anlagt særskilt sag.
- 27 I denne henseende har den forelæggende ret i overensstemmelse med Domstolens fortolkning af det EU-retlige effektivitetsprincip anført, at nationale processuelle regler om retlige afgørelser, der har endelig og bindende virkning, ikke må gøre det uforholdsmæssigt vanskeligt for den retsinstans, der skal tage stilling til en anmodning om fuldbyrdelse, at afvise at anvende urimelige kontraktvilkår. I den slovenske retsorden står den kompetente ret imidlertid over for sådanne proceduremæssige bestemmelser i forbindelse med tvangsfuldbyrdelsessager, som er anlagt på grundlag af et umiddelbart eksigibelt notarielt dokument. Det drejer sig nærmere bestemt om de nationale bestemmelser om princippet om formel lovlighed og om de retlige betingelser for udsættelse af tvangsfuldbyrdelse, der er fastsat i lov om fuldbyrdelse og foreløbige retsmidler.
- 28 Hvad for det første angår princippet om formel lovlighed har den forelæggende ret anført, at retten ifølge den fortolkning, der traditionelt er blevet anlagt i slovensk ret, ikke kan afvise tvangsfuldbyrdelse, idet dens kontrolbeføjelse i henhold til dette princip begrænser sig til en efterprøvelse af, hvorvidt det officielt bekræftede dokument, hvorved den låneaftale, som ønskes tvangsfuldbyrdet, er indgået, er blevet oprettet i henhold til de lovfæstede krav. Situationen for den ret, der er forelagt en anmodning om tvangsfuldbyrdelse på grundlag af et notarielt dokument som det i hovedsagen omhandlede, svarer således – vedrørende tilsidesættelse af effektivitetsprincippet – i

det væsentlige til den situation, som var omhandlet i den sag, der gav anledning til kendelse af 14. november 2013, Banco Popular Español og Banco de Valencia (C-537/12 og C-116/13, EU:C:2013:759).

- 29 For det andet har den forelæggende ret anført, at slovensk ret ikke foreskriver udsættelse af en tvangsfuldbyrdsprocedure i tilfælde, hvor forbrugeren anlægger et søgsmål med påstand om ugyldighed på grundlag af et urimeligt kontraktvilkår i den aftale, som den pågældende har indgået med en erhvervsdrivende. Fuldbyrkelse kan kun udsættes i henhold til artikel 71, stk. 1 og 2, i lov om fuldbyrkelse og foreløbige retsmidler i særlige tilfælde på forbrugersens begrundede anmodning og på meget strenge betingelser om, at der kan opstå et uopretteligt tab eller et tab, som det vil være vanskeligt at oprette, hvilket ifølge de slovenske retsinstansters faste praksis ikke kan udgøres af det tab, der vil blive påført af selve tvangsfuldbyrdsen.
- 30 Den forelæggende ret har dernæst anført, at debitorer i tvangsfuldbyrdsprocedurer generelt hverken kan få gratis retshjælp eller har midler til at lade sig repræsentere, hvilket i de fleste tilfælde betyder, at de ikke bistås af en advokat i forbindelse med disse procedurer. Der foreligger således en betydelig risiko for, at debitorer som følge af manglende viden undlader at anmode om udsættelse, eller at anmodningerne er så mangelfulde, at de er udsigtsløse. Debitorernes allerede meget begrænsede mulighed for at gøre deres rettigheder gældende bliver yderligere begrænset af kreditors ret til at kræve, at de skal stille en sikkerhed. Artikel 71, stk. 3, i lov om fuldbyrkelse og foreløbige retsmidler foreskriver således, at anmodningen om udsættelse af tvangsfuldbyrdelse betragtes som trukket tilbage, hvis debitor ikke stiller denne sikkerhed.
- 31 Endelig er den forelæggende ret af den opfattelse, at det med henblik på at overholde det EU-retlige effektivitetsprincip er muligt for de slovenske retsinstanter at anlægge en mindre streng fortolkning af det i nærværende doms præmis 28 omhandlede princip om formel lovlighed, hvorved den ret, der er forelagt en anmodning om tvangsfuldbyrdelse, af egen drift på dette stadie af proceduren kan efterprøve, om et kontraktvilkår er urimeligt. Under denne procedure skal retten således fortage en overordnet efterprøvelse af samtlige retlige omstændigheder, herunder dem, der er omtvistet mellem parterne. Det ville endvidere være mere nærliggende at foretage en materiel prøvelse af et notarielt dokument frem for af klassiske fuldbyrdsdokumenter, som udstedes af retsinstanter. Ydermere foreskriver notarlovens artikel 4, at debitor udtrykkeligt skal acceptere, at et dokument kan fuldbyrdes umiddelbart, hvilket udelukker, at bestemmelser om grundlæggende retsprincipper, såsom bestemmelser på området for forbrugerbeskyttelse vedrørende urimelige kontraktvilkår, kan omgås ved at opnå en accept fra debitor. I henhold til denne fortolkning vil den ret, der er forelagt en anmodning om tvangsfuldbyrdelse, af egen drift kunne afvise fuldbyrdsen af et notarielt dokument som det i hovedsagen omhandlede, som debitor har accepteret under tilsidesættelse af bestemmelser om grundlæggende retsprincipper.
- 32 Idet de fleste slovenske retsinstanter på nuværende tidspunkt primært anlægger en streng og restriktiv fortolkning af princippet om formel lovlighed, er den forelæggende ret i tvivl om, hvorvidt denne fortolkning er forenelig med det EU-retlige effektivitetsprincip, som finder anvendelse på direktiv 93/13.
- 33 Under disse omstændigheder har Višje sodišče v Mariboru (appeldomstolen i Maribor) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal [direktiv 93/13] under hensyntagen til det EU-retlige effektivitetsprincip fortolkes således, at den ret, der inden for rammerne af en fuldbyrdsprocedure er [forelagt en anmodning om fuldbyrdsen], af egen drift skal afvise [denne] som følge af et urimeligt kontraktvilkår, der er omfattet af et umiddelbart eksigibelt ved notar bekræftet dokument (tvangsfuldbyrdsdokument), i et tilfælde som det foreliggende, hvor en medlemsstats processuelle ordning ikke giver den fuldbyrdsende ret mulighed

for at afbryde eller udsætte fuldbyrdelsen (på debtors anmodning eller af egen drift) før end der er truffet endelig afgørelse om, hvorvidt vilkåret er urimeligt inden for rammerne af et anerkendelsessøgsmål anlagt af debitor i egenskab af forbruger?»

Formaliteten vedrørende anmodningen om præjudiciel afgørelse

- 34 Den slovenske regering er indledningsvis i tvivl om, hvorvidt anmodningen om præjudiciel afgørelse kan antages til realitetsbehandling. Den slovenske regering har således bemærket, at den forelæggende ret er af den opfattelse, at den af egen drift skal modsætte sig anvendelsen af ulovlige vilkår i et notarielt dokument såsom det i hovedsagen omhandlede notarielle dokument, idet den slovenske procesret ikke giver mulighed for midlertidig udsættelse af tvangsfuldbyrdelse. Frem til datoen for den præjudicielle forelæggelse havde Aleš og Jožef Kuhar imidlertid ikke selv opfyldt de processuelle betingelser for at blive indrømmet en sådan udsættelse i henhold til national lovgivning, idet de ikke havde anlagt sag til prøvelse af realiteten med påstand om, at kontraktvilkårene skulle erklæres ugyldige, hvorfor spørgsmålet om udsættelse af fuldbyrdelsen ikke opstår.
- 35 I denne henseende bemærkes, at det følger af Domstolens faste praksis, at artikel 267 TEUF giver de nationale retter en meget vid adgang til at indbringe spørgsmål for Domstolen, hvis de skønner, at en for dem verserende sag frembyder problemer vedrørende bl.a. fortolkningen af EU-retlige bestemmelser, der er relevante for afgørelsen af den tvist, der verserer for dem, og de kan frit udnytte denne adgang på ethvert tidspunkt under proceduren, som de finder passende (jf. i denne retning dom af 5.10.2010, Elchinov, C-173/09, EU:C:2010:581, præmis 26, og af 14.11.2018, Memoria og Dall'Antonia, C-342/17, EU:C:2018:906, præmis 33 og den deri nævnte retspraksis).
- 36 Domstolen har ligeledes gentagne gange fastslået, at der foreligger en formodning for, at de spørgsmål om EU-retten, som forelægges af de nationale retsinstanser, er relevante. Domstolen kan alene afvise at træffe afgørelse vedrørende sådanne spørgsmål, såfremt det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten eller vurdering af gyldigheden af en EU-retlig regel savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, når problemet er af hypotetisk karakter, eller når Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en sagligt korrekt besvarelse af de stillede spørgsmål (dom af 10.12.2018, Wightman m.fl., C-621/18, EU:C:2018:999, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis).
- 37 Domstolen har ligeledes fastslået, at det inden for rammerne af det samarbejde, der er indført ved artikel 267 TEUF, ikke tilkommer den at efterprøve, om forelæggelsesafgørelsen er truffet i overensstemmelse med de nationale bestemmelser vedrørende retternes sammensætning og virkemåde (jf. bl.a. i denne retning dom af 10.12.2018, Wightman m.fl., C-621/18, EU:C:2018:999, præmis 30 og den deri nævnte retspraksis).
- 38 Det må i det foreliggende tilfælde konstateres, at det af den slovenske regering fremførte argument for, at den præjudicielle anmodning, som er indgivet af den forelæggende ret, der er forelagt en anmodning om tvangsfuldbyrdelse af en fordring sikret ved pant i fast ejendom, er af hypotetisk karakter, er baseret på betragtninger, som er knyttet til overholdelsen af nationale procesregler, nærmere bestemt den omstændighed, at debitorerne i hovedsagen ikke i overensstemmelse med slovensk ret og frem til datoen for den præjudicielle forelæggelse havde anlagt sag til prøvelse af realiteten med påstand om, at kontraktvilkårene i det omhandlede notarielle dokument skulle kendes ugyldige, hvilke vilkår de nævnte debitorer anser for ugyldige.
- 39 Således som det følger af nærværende doms præmis 35 og 37, kan en anmodning om præjudiciel afgørelse ikke afvises fra realitetsbehandling med den begrundelse, at den er blevet indgivet i strid med nationale bestemmelser vedrørende retternes sammensætning og virkemåde, eller at den i givet fald er indgivet på et for tidligt trin i den nationale retsforhandling.

40 Det følger heraf, at anmodningen om præjudiciel afgørelse kan antages til realitetsbehandling.

Det præjudicielle spørgsmål

- 41 Med det præjudicielle spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktiv 93/13 skal fortolkes således, at det, henset til effektivitetsprincippet, er til hinder for en national retlig ordning som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter den nationale retsinstans, der er forelagt en anmodning om tvangsfuldbyrdelse af en låneaftale med sikkerhed i fast ejendom, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger ved et umiddelbart eksigibelt notarielt dokument, ikke har mulighed for hverken på forbrugerens anmodning eller af egen drift at undersøge, om vilkårene i et sådant dokument er urimelige i direktivets forstand, og på dette grundlag at udsætte den anmodede tvangsfuldbyrdelse.
- 42 Det skal indledningsvis bemærkes, at den forelæggende ret ikke har anmodet Domstolen om en fortolkning af artikel 3-5 i direktiv 93/13, som giver den mulighed for at undersøge, om der er tale om urimelige vilkår i den låneaftale, som er genstand for det omhandlede notarielle dokument, og på grundlag af hvilken der er anmodet om tvangsfuldbyrdelse. Således som det følger af nærværende doms præmis 25, har den forelæggende ret således allerede ved mellemdom taget stilling til, om vilkårene i denne aftale er urimelige, hvilket det ikke tilkommer Domstolen at rejse tvivl om i forbindelse med proceduren efter artikel 267 TEUF.
- 43 Efter at have opstillet denne forudsætning skal det fremhæves, at medlemsstaterne i henhold til artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende indgår med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning, ikke binder forbrugerne.
- 44 Det skal ligeledes bemærkes, at direktiv 93/13 på grund af arten og betydningen af den offentlige interesse, som den beskyttelse, der er sikret forbrugerne, som befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende, hviler på, således som det fremgår af dets artikel 7, stk. 1, sammenholdt med 24. betragtning hertil, pålægger medlemsstaterne at fastsætte egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør (jf. i denne retning dom af 13.9.2018, Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).
- 45 Selv om Domstolen således i flere henseender og under hensyn til kravene i artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 har opstillet rammer for den måde, hvorpå de nationale retter skal sikre beskyttelsen af de rettigheder, som tilkommer forbrugerne i henhold til dette direktiv, harmoniserer EU-lovgivningen principielt ikke procedurerne for undersøgelsen af den hævdede urimelighed i et kontraktvilkår, og disse falder derfor inden for medlemsstaternes interne retsorden (dom af 13.9.2018, Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, præmis 57).
- 46 Da der ikke er sket harmonisering af de nationale mekanismer for tvangsfuldbyrdelse, henhører bestemmelserne for gennemførelsen heraf derfor under medlemsstaternes nationale retsordener i medfør af princippet om sidstnævntes procesautonomi. Disse gennemførelsesbestemmelser skal ikke desto mindre opfylde de to krav om, at de ikke må være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende situationer, der er underlagt national ret (ækvivalensprincippet), og at de ikke må gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der er tillagt forbrugerne ved EU-retten (effektivitetsprincippet) (dom af 18.2.2016, Finanzmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).

- 47 Hvad for det første angår ækvivalensprincippet, som ikke er genstand for anmodningen om præjudiciel afgørelse, skal det i overensstemmelse med, hvad Europa-Kommissionen har anført i sit skriftlige indlæg, bemærkes, at Domstolen ikke råder over nogen oplysninger, der kan give anledning til tvivl om, hvorvidt den nationale retlige ordning, der omhandles i hovedsagen, er forenelig med dette princip.
- 48 Hvad for det andet angår effektivitetsprincippet følger det af fast retspraksis, at spørgsmålet om, hvorvidt en national processuel bestemmelse gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at anvende EU-retten, skal bedømmes under hensyn til, hvilken stilling bestemmelsen indtager i den samlede procedure, herunder dens forløb og dens særlige kendetegn, for de forskellige nationale instanser. Under denne synsvinkel skal der i givet fald tages hensyn til de principper, der ligger til grund for den nationale retspleje, såsom beskyttelsen af retten til forsvar, retssikkerhedsprincippet og princippet om en hensigtsmæssig sagsbehandling (jf. i denne retning bl.a. dom af 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, præmis 51, og af 18.2.2016, Finanzmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, præmis 43 og 44).
- 49 Det er i lyset af denne retspraksis, at det skal undersøges, om en national processuel ordning som den i hovedsagen omhandlede er til skade for den effektive beskyttelse, som direktiv 93/13 giver forbrugerne.
- 50 I denne forbindelse følger det af den beskrivelse, som den forelæggende ret har givet i det foreliggende tilfælde, at tvangsfuldbyrdsordningen i slovensk ret har følgende karakteristika:
- Den retsinstans, der skal tvangsfuldbyrde en låneaftale med sikkerhed i fast ejendom, som er indgået ved et umiddelbart eksigibelt notarielt dokument, kan ikke afvise tvangsfuldbyrdelsen på grundlag af et urimeligt kontraktvilkår i den pågældende aftale, idet retsinstansen ubetinget skal handle i overensstemmelse med indholdet af tvangsfuldbyrdsdokumentet uden at kunne vurdere indholdets lovlighed.
 - Tvangsfuldbyrdelse kan i princippet ikke udsættes – end ikke midlertidigt – medmindre forbrugeren i egenskab af forbruger anlægger sag til prøvelse af realiteten med påstand om, at et urimeligt kontraktvilkår erklæres ugyldigt.
 - Denne udsættelse af tvangsfuldbyrdelsen, indtil der træffes endelig afgørelse med hensyn til realiteten, er kun tilladt i særlige tilfælde, og på strenge retlige betingelser om påvisning af et uopretteligt tab eller et tab, som det vil være vanskeligt at oprette, jf. artikel 71, stk. 1, i lov om fuldbyrdelse og foreløbige retsmidler, der udelukker tab, der er forbundet med selve tvangsfuldbyrdelsen, hvilket i praksis gør det næsten umuligt at opnå udsættelse.
 - Kreditor har ret til at forlange, at debitor stiller sikkerhed, hvis sidstnævnte anmoder om udsættelse af tvangsfuldbyrdelsen.
 - Debitorer i tvangsfuldbyrdsessager kan ikke få gratis retshjælp, således at de selv skal afholde de høje udgifter til advokatbistand.
- 51 Den slovenske regering har i sit skriftlige indlæg bestridt den forelæggende rets fortolkning af den nationale lovgivning. Nærmere bestemt har den slovenske regering gjort gældende, at der, henset til den seneste praksis fra Ustavno sodišče (forfatningsdomstol, Slovenien), som ligeledes anvendes af flere andre nationale retsinstanser, fremover både skal anlægges en fortolkning af kriteriet om et uopretteligt tab eller et tab, som det vil være vanskeligt at oprette, jf. artikel 71, stk. 1, i lov om fuldbyrdelse og foreløbige retsmidler, og foretages en afvejning af debtors og kreditors situationer, hvor der ligeledes tages hensyn til det tab, som vil påføres ved tvangsfuldbyrdelsen.

- 52 I denne forbindelse skal det blot bemærkes, at det følger af Domstolens faste praksis, at Domstolens opgaver og den forelæggende rets opgaver i henhold til den procedure, som er fastsat i artikel 267 TEUF, er klart adskilt. Skønt det påhviler Domstolen at fortolke de EU-retlige bestemmelser, tilkommer det udelukkende den forelæggende ret at fortolke den nationale lovgivning. Domstolen skal derfor holde sig til den fortolkning af national ret, som den forelæggende ret har beskrevet for den (dom af 27.2.2019, Associação Peço a Palavra m.fl., C-563/17, EU:C:2019:144, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).
- 53 For så vidt angår den i hovedsagen omhandlede processuelle ordning for tvangsfuldbyrdelse skal det, henset til de karakteristika ved ordningen, som den forelæggende ret har fremhævet, og som er sammenfattet i nærværende doms præmis 50, konstateres, at en sådan ordning er egnet til at skade effektiviteten af den beskyttelse, der tilstræbes ved direktiv 93/13.
- 54 Det er allerede blevet fastslået, at en effektiv beskyttelse af de rettigheder, som dette direktiv tillægger forbrugerne, alene kan sikres på betingelse af, at den nationale ordning inden for rammerne af betalingspåkravsproceduren eller fuldbyrdelsesproceduren for betalingspåkravet muliggør en ex officio-kontrol af den potentielt urimelige karakter af de vilkår, der er indeholdt i den pågældende kontrakt (jf. bl.a. dom af 18.2.2016, Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, præmis 46, og af 13.9.2018, Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, præmis 44).
- 55 Således som den slovenske regering har gjort gældende, kan det ganske vist ikke – med forbehold for den efterprøvelse, der skal foretages af den forelæggende ret – udelukkes, at notarerne, henset til bl.a. notarloven, er underlagt en forpligtelse til at rådgive og oplyse forbrugerne, navnlig i forbindelse med låneaftaler med sikkerhed i fast ejendom indgået ved officielt bekræftede dokumenter, der kan sikre en forebyggende kontrol med urimelige vilkår i sådanne aftaler og derved bidrage til, at kravene i artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 overholdes (jf. analogt dom af 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, præmis 55, 57 og 58).
- 56 Såfremt der måtte foreligge en sådan forebyggende kontrol, ville den imidlertid ikke være tilstrækkelig til at sikre effektiviteten af den beskyttelse, der er fastsat ved direktiv 93/13.
- 57 Således som Domstolen fastslog i præmis 59 i dom af 1. oktober 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637), skal de egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, som erhvervsdrivende indgår med forbrugere, til ophør – selv når den nationale ordning foreskriver en sådan præventiv kontrol – indeholde bestemmelser, der sikrer sidstnævnte en effektiv retsbeskyttelse ved at give dem mulighed for at indbringe en sådan aftale til prøvelse for en domstol, herunder i fasen for aftalens tvangsfuldbyrdelse, og det under rimelige processuelle betingelser på en sådan måde, at udøvelsen af deres rettigheder ikke undergives betingelser, bl.a. frister eller afgifter, der gør det uforholdsmæssigt vanskeligt eller i praksis umuligt at udøve de rettigheder, som de er sikret ved direktiv 93/13.
- 58 I den sag, der havde givet anledning til denne dom, præciserede Domstolen i præmis 60 og 61, at forbrugeren i henhold til den i sagen omhandlede nationale ret dels kunne anlægge sag til prøvelse af den omhandlede aftales gyldighed, dels kunne indlede en procedure med henblik på at afbryde eller begrænse tvangsfuldbyrdelsen, hvilket i denne forbindelse gav forbrugeren ret til at fremsætte begæring om, at tvangsfuldbyrdelsen af aftalen blev udsat. Endvidere udledte Domstolen af oplysningerne i de sagsakter, som den var blevet forelagt i den nævnte sag, at de nationale retsinstanser inden for rammerne af de nævnte procedurer af egen drift kunne og skulle undersøge sager, hvor det på grundlag af de foreliggende beviser kunne fastslås, at der forelå åbenbar ugyldighed. Disse processuelle regler for sagsanlæg i den nationale retsinstans syntes således at sikre forbrugeren en effektiv retsbeskyttelse, hvilket det dog tilkom den forelæggende ret at efterprøve.

- 59 Hvad derimod angår hovedsagen fremgår det af de for Domstolen forelagte sagsakter, at slovensk lovgivning ikke indrømmer forbrugeren nogen garanti, som kan sidestilles med dem, der er omhandlet i nærværende doms præmis 54, 57 og 58.
- 60 Af sagsakterne følger det således for det første, at den slovenske procesret ikke klart foreskriver en ret for forbrugeren til at anmode om udsættelse, end ikke foreløbigt, af tvangsfuldbyrdelsen af en låneaftale med sikkerhed i fast ejendom, med den begrundelse, at aftalen indeholder et urimeligt vilkår. Selv såfremt det antages, at forbrugeren har denne mulighed, er anmodningen om udsættelse af tvangsfuldbyrdelse under alle omstændigheder i henhold til national ret betinget af, at visse meget strenge processuelle betingelser opfyldes, og at der stilles sikkerhed på kreditors anmodning. Sådanne krav gør, at det i praksis næsten er umuligt at opnå udsættelse, eftersom en debitor, der har misligholdt sine betalingsforpligtelser, sandsynligvis ikke har de nødvendige finansielle midler til at stille denne sikkerhed. For det andet synes det at forholde sig således, at den ret, som skal tage stilling til en pantekreditors anmodning om tvangsfuldbyrdelse af sin fordring, ikke af egen drift kan efterprøve, om vilkårene i aftalen er urimelige. Endelig fremgår det for det tredje af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at der foreligger en betydelig risiko for, at de pågældende forbrugere i forbindelse med tvangsfuldbyrdsessager – henset til de udgifter til advokatbistand, som proceduren indebærer i forhold til størrelsen af den pågældende gæld, og den omstændighed, at der ikke kan anmodes om retshjælp – afskrækkes fra at sikre deres forsvar og fuldt ud at udnytte deres rettigheder.
- 61 Det skal tilføjes, at den omstændighed, at den ret, der er forelagt anmodningen om tvangsfuldbyrdelsen af en låneaftale med sikkerhed i fast ejendom, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, i henhold til slovensk procesret ikke kan efterprøve, om vilkår i aftalen er urimelige, men at denne efterprøvelse i givet fald alene kan foretages efterfølgende af den ret, der påkender sagens realitet, og ved hvilken forbrugeren har anlagt særskilt sag med påstand om, at sådanne urimelige vilkår erklæres ugyldige, er åbenbart utilstrækkelig til at sikre den fulde virkning af den forbrugerbeskyttelse, som tilsigtes med direktiv 93/13.
- 62 Eftersom den ret, der er forelagt anmodningen om tvangsfuldbyrdelse, ikke kan udsætte denne med henvisning til, at låneaftalen med sikkerhed i fast ejendom indeholder et urimeligt vilkår, vil der sandsynligvis blive foretaget udlæg i den pantsatte faste ejendom, inden den ret, der påkender sagens realitet, i givet fald træffer afgørelse om, at vilkåret er ugyldigt, da det er urimeligt, og at tvangsfuldbyrdsproceduren derfor er ugyldig. Selv om den pågældende forbruger gives medhold med hensyn til sagens realitet, vil vedkommende under disse omstændigheder som følge heraf kun nyde en efterfølgende beskyttelse i form af økonomisk erstatning, hvorfor der er tale om en ufuldstændig og utilstrækkelig beskyttelse, især hvis der er blevet gjort udlæg i forbrugeren og dennes families bolig, som de definitivt vil have mistet. En sådan efterfølgende beskyttelse udgør således hverken et egnet eller effektivt middel til at bringe anvendelsen af et urimeligt vilkår til ophør i modsætning til formålet med artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 (jf. i denne retning kendelse af 14.11.2013, Banco Popular Español og Banco de Valencia, C-537/12 og C-116/13, EU:C:2013:759, præmis 56 og 57 og den deri nævnte retspraksis).
- 63 Når direktiv 93/13 fortolkes i lyset af effektivitetsprincippet, er det dermed til hinder for en national retlig ordning som den i hovedsagen omhandlede, der har de i nærværende doms præmis 50 nævnte karakteristika.
- 64 I det foreliggende tilfælde har den forelæggende ret ganske vist anført, at den slovenske ordning kan fortolkes i overensstemmelse med EU-retten, således at den navnlig gør det muligt for den ret, der er forelagt en anmodning om tvangsfuldbyrdelse, af egen drift at vurdere, om et vilkår i en låneaftale med sikkerhed i fast ejendom, som er indgået ved et umiddelbart eksigibelt notarielt dokument, er urimeligt, og på dette grundlag at udsætte tvangsfuldbyrdelsen.

- 65 Det skal endvidere bemærkes, at princippet om overensstemmende fortolkning kræver, at de nationale retter gør alt, hvad der henhører under deres kompetence – idet de tager den nationale lovgivning i dens helhed i betragtning og anvender fortolkningsmetoder, der er anerkendt i denne ret – for at sikre den fulde virkning af det omhandlede direktiv og for at nå et resultat, der er i overensstemmelse med det, der tilsigtes med dette (dom af 6.11.2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, præmis 59 og den deri nævnte retspraksis).
- 66 Som Domstolen ligeledes har fastslået, omfatter kravet om en sådan overensstemmende fortolkning bl.a. forpligtelsen for de nationale retter til i givet fald at ændre en fast retspraksis, såfremt denne er baseret på en fortolkning af national ret, som er uforenelig med formålene med et direktiv. En national retsinstans kan derfor ikke med rette antage, at det er umuligt for den at fortolke en national bestemmelse i overensstemmelse med EU-retten, alene som følge af den omstændighed, at den stedse har fortolket denne bestemmelse i en retning, som ikke er forenelig med denne ret (jf. bl.a. dom af 19.4.2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, præmis 33 og 34, og af 6.11.2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, præmis 60).
- 67 Henset til den i nærværende doms præmis 64 nævnte omstændighed tilkommer det den forelæggende ret at undersøge, om den i hovedsagen omhandlede nationale retlige ordning faktisk kan fortolkes således, at den er i overensstemmelse med direktiv 93/13, og i bekræftende fald drage de retlige konsekvenser heraf.
- 68 Henset til ovenstående betragtninger skal det præjudicielle spørgsmål besvares med, at direktiv 93/13 skal fortolkes således, at det, henset til effektivitetsprincippet, er til hinder for en national retlig ordning som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter den nationale retsinstans, der er forelagt en anmodning om tvangsfuldbyrdelse af en låneaftale med sikkerhed i fast ejendom, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger ved et umiddelbart eksigibelt notarielt dokument, ikke har mulighed for hverken på forbrugerens anmodning eller af egen drift at undersøge, om vilkårene i et sådant dokument er urimelige i direktivets forstand, og på dette grundlag at udsætte den anmodede tvangsfuldbyrdelse.

Sagsomkostninger

- 69 Da sagen i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Ottende Afdeling) for ret:

Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler skal fortolkes således, at det, henset til effektivitetsprincippet, er til hinder for en national retlig ordning som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter den nationale retsinstans, der er forelagt en anmodning om tvangsfuldbyrdelse af en låneaftale med sikkerhed i fast ejendom, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger ved et umiddelbart eksigibelt notarielt dokument, ikke har mulighed for hverken på forbrugerens anmodning eller af egen drift at undersøge, om vilkårene i et sådant dokument er urimelige i direktivets forstand, og på dette grundlag at udsætte den anmodede tvangsfuldbyrdelse.

Underskrifter